

La paremiologia

La paremiologia és l'estudi dels proverbis. I una parèmia, per tant, és un proverbí. També en podem dir un adagi, un refrany o una dita. A part del fet que parèmia és una paraula cuita, un terme científic, i que dita és una forma eminentment popular, només podríem trobar, a tot estirar, petites i subtilíssimes diferències de matis en el sentit d'aquests cinc noms. En alguns casos concrets, com és ara el del Llibre dels proverbis, de la Bíblia, el caràcter tradicional i consagrat de la forma usada no permet la seva substitució per cap de les altres formes concurrents.

Malgrat aquest ampli ventall de denominacions és molt corrent, entre la nostra pagesia, o entre alguns dels seus sectors, l'ús del castellanisme «ditxo», que hem sentit manta vegada formant part de la frase «ja ho diu el ditxo», amb la qual es fa precedir l'enunciació de la dita o proverbí; «Ja ho diu el ditxo: qui no vulgui pois que no vagi a l'era». Però és evident que aquest barbarisme és del tot inadmissible, tant més que, com hem vist, és ben innecessari.

Existeix, també, segons que ens informa un lector, que ha aplegat, ens diu, cosa de 4.000 refranys, la forma «ditxam». Concretament, ens especifica que a Vallis, dels refranys, en diuen adagis i «ditxams». Adagi, tal com hem dit, és una forma normal i correcta, però «ditxam» és tan inadmissible, i tan innecessari, com «ditxo», del qual prové. D'un aplec o conjunt de refranys se'n diu un refranyer, denominació que dulen com a títol els reculls que en va publicar Joan Amades.

Convindria recordar la diferència essencial que hi ha entre els refranys, dites o adagis, i els modismes o frases fetes. Els primers es caracteritzen perquè tenen valor de sentència i contenen un ensenyament. Els modismes són simples maneres pròpies de cada idioma d'expressar un pensament. Tal faràs, tal trobaràs és un adagi o refrany. Tocar-ne de calents o Ficar-se de peus a la galleda són modismes o frases fetes.

ALBERT JANE